

УДК 141.32:165.62

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v039.2022.3>**Л. М. Газнюк**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4444-3965>доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри гуманітарних наук
Харківської державної академії фізичної культури**Ю. А. Семенова**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6652-1659>кандидат філософських наук, доцент,
професор кафедри гуманітарних наук
Харківської державної академії фізичної культури

ЛЮДИНА І СОЦІАЛЬНИЙ СВІТ: ЕКЗИСТЕНЦІЙНО-ЕМОЦІЙНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Постановка проблеми. У сучасному інформатизованому світі людина має доступ до інформації, яка дозволяє їй рефлексувати над причинами та наслідками своїх дій. Водночас людина часто наштовхується на небезпеки, пов'язані з непродуманими й ненавмисними наслідками власних дій. Людина сама створює, підтримує та коригує набір біографічних нарративів, соціальних ролей та стилів життя – історію про те, хто вона, який шлях вона пройшла до сьогодні, щоб робити висновок про себе й своє місце у часі й просторі. Сьогодні людина почуває з одного боку себе більш вільною у виборі того, що вона хоче і може робити і ким бути, інформація і розвиток технологій значно підвищили рівень добробуту сучасної людини, але з другого боку такі можливості викликають тривогу, породжену повною захищеністю людини від примусової публічності. Невтручання в приватне життя сьогодні може лише декларуватись, можливості самореалізації теж мають низку перепон і обмежень, породжуючи емоційні стреси й ризики. У посттрадиційних суспільствах людина змушена створювати власну ідентичність сама, на відміну від традиційних суспільств, які забезпечують своїх членів таким нарративом та соціальною роллю [7]. Питання «Що робити? Як діяти? Ким бути?» постають перед людиною саме в умовах пізнього модерну, відповіді на них проявляються у повсякденній соціальній поведінці.

Аналіз досліджень в царині сучасних екзистенційних викликів показав, що сьогодні суспільство повсюдно використовує Інтернет та інші нові інформаційні й комунікаційні технології, які з'єднують кожного з кожним, але в результаті зростає самотність і самотійне відсторонення людини від соціального оточення. Продукування безлічі матеріальних, сервісних послуг, виникнення товарного фетишизму, повільний «фейковий» новин в інформаційному просторі призводить до того, що замість багатогранно розвиненої особи-

стості з'являється штучно сконструйований споживач, над яким домінує світ гаджетів.

Аналіз праць В. Франкла, Е. Фромма, Х. Йоса, Д. Рісмана, А. Теймори, А. Гейдарі, С. Кравченко стосовно «нормальної аномії», «екзистенційної травми», «людської деструктивності», розкладу цінностей дають підстави припускати, що до трансформації цінностей ведуть певні процеси в суспільстві, однак питання, як ці процеси позначаються на поведінці людини, виступаючи екзистенційно-емоційними викликами сучасності, що це за процеси у соціумі і як вони впливають на екзистенційно-емоційний стан сучасної людини, дотепер залишаються невизначеними. Їх висвітленню присвячена дана стаття.

Мета статті: з'ясувати механізми й наслідки раціоналізації «політики життя», політики самоактуалізації, яка діє як на індивідуальному, так і на колективному рівнях, нівелюючи емоції, почуття та екзистенційні переживання людини, що проявляється у ставленні до навколишнього соціального світу.

Людина усвідомлено намагається керувати емоціями, як складовими суб'єктивної форми духовної сфери. Природним є прагнення отримувати позитивні емоції й уникати негативу. Реальне життя людини наповнене не лише щасливими моментами. Воно рясно насичене трагічними явищами і подіями. Втрати, невдачі, неприємності, драми, трагедії, хвороби, болі, страхи, печалі, відчай, смерть – звичайні супутники життя людини. Фоном щастя є негативна чуттєвість. Без цього контрасту позитивні переживання стануть пересічною повсякденністю. З феноменом страждання пов'язаний ряд високих почуттів людини, таких, як смуток, печаль, сердечний біль, співчуття, милосердя, жертвовність, співчуття, людяність. Без культури негативних емоцій, душа стає бідною, бездушною, сухою. Ескапізм припускає усвідомлену «втечу», яка позбавляє індивіда необхідності і можливості здійснювати зв'язок із

суспільством. Поряд з різними формами прояву ескапізму (алкоголь, наркотики, комп'ютерні ігри, занурення у віртуальний світ тощо), у деяких випадках ескапістські тенденції приймають форму відлюдницького способу життя й обґрунтування необхідності усамітнення в природному середовищі.

Віртуальна комп'ютерна реальність відрізняється від дійсності здатністю надати індивідові можливість отримувати лише позитивні емоції. Це один із способів зваблювання, захоплення, розслаблення людини. Це свого роду «прийоми», які затакують людину у віртуальний світ (як «колобіг Сансари» в буддизмі). Духовність – це інтеграційна якість особи, яка визначає сенсожиттєві цінності, які формують людяне відношення до інших, гуманізм, забезпечують духовний розвиток особи. Духовність, так само як і свідомість, поза людиною (як носія й того, й іншого) не існує. Встановлення і розвиток духовних і фізичних контактів між людьми – це є спілкування, завдяки якому стає можливим розвиток духовного початку людини [3].

Сучасна людина постійно перебуває в напруженому екзистенційно-емоційному режимі, у якому почуття та переживання сприймаються, як керовані й впорядковані, які можна класифікувати, поррахувати або виміряти. Будучи суб'єктом такого емоційного режиму, людина у всьому прагне ефективності й вірить у те, що її почуттями можна керувати. Людина такого психологічного типу занадто розважлива, вона чітко здатна розподілити задоволення і розчарування у відносинах на ті, що приносять користь, і ті, яких потрібно уникати. У психологічному аспекті людина виглядає, як технократ, який вірить, що застосування правильних засобів у правильний час може нормалізувати сплутану природу емоцій. Сьогодні людина здебільшого підходить до своїх емоцій занадто розважливо й раціонально, підраховуючи навіть задоволення за оцінювальною шкалою. Вона займається різними формами самовдосконалення та використовує безліч терапевтичних методик, залучаючи нейролінгвістичне програмування для оцінки своїх переживань і почуттів. На думку Ентоні Гідденса така самопоміч виступає основним жанром популярної психології, як «фундаментальними текстами нашого часу». Такі тексти стають сьогодні інструментами створення рефлексивного суб'єкта, що постійно оцінює себе та адаптується до соціальної реальності, що змінюється. Гідденс звертається до теми романтичних відносин і кохання, пов'язуючи їх з виникненням «нарративу самості» [9]. Сьогодні у соціокультурному світі спостерігається трансформація інтимності. На думку Гідденса, інтимні соціокультурні відносини стають вільними, особистісні зв'язки між

двома людьми стають все менш залежними від зовнішніх законів, регуляцій та соціальних очікувань, і все більше ґрунтуються на внутрішньому розумінні впродовж періоду взаємовідносин, які базуються на емоційній комунікації. Відсутність такого зв'язку закінчується розірванням відносин у повсякденному житті. У роботі «Модерн і самоідентичність» Гідденс зазначає, що ідентичність людини не знаходиться ані в галузі поведінки, ані в реакціях оточуючих, проте полягає у здатності підтримувати розвиток особливого нарративу. Біографія індивіда може бути повністю фіксованою, оскільки індивід повинен постійно інтегрувати те, що відбувається у світі події в безперервну «історію» себе [8].

Сучасне кохання стверджує, що криза сенсу та досвіду шлюбу виникла, коли він втратив свою інституційну функцію контролю розподілу власності, проте, замість цього, став розглядатися, як місце для почуттів бажання, єдності та втрати. Протягом двадцятого століття, частково у відповідь на цю кризу, з'явилася нова мова кохання – «інтимність», яка не стільки замінила, але скоріше стала співіснувати з попередньою мовою «романтики». Сьогодні все менше говорять про кохання, шлюб, як союз двох людей, досить часто стає соціальним ліфтом, закоханість поступається місцем «відносинам», все частіше можна чути або читати «перебуває у відносинах», при цьому маються на увазі саме інтимні відносини без жодного натяку на почуття, емоції й романтику, можливо, спільний побут і співмешкання. Поняття «відносини між двома людьми» описує раціоналізовану, засновану на самопізнанні та пізнанні іншої людини соціальну взаємодію, протиставляючись поняттю «любов».

Другу половину ХХ століття можна охарактеризувати, як час злиття логіки емоційного та логіки раціонального. Авторитетні вчені У. Бек, Н. Луман, Е. Гідденс вказували на те, що персональні стосунки грають важливу роль для соціалізації особистості. У традиційному суспільстві більшість сприймає шлюб, як завершальний акорд інтимно-особистісних відносин, який підкріплюється офіційною державною установою, і виконує роль нетипового соціального ліфту і постає, як спосіб доступу до різних соціальних благ [10]. З точки зору соціального статусу, для людини – це проект, від успіху якого в багатьох державах залежить практично все, включаючи медичне страхування, можливості отримати бажану освіту, скорегувати більш вигідний податковий статус, багато інших можливостей і переваг у різних сферах соціального буття. З цих причин все більш помітною стає раціоналізація романтичного, і, якщо цей проект дасть слабину, індивіду загрожує низька соціальна мобільність, і він може просто опинитися в іншій соціальній страті.

У країнах із розвинутою соціальною політикою шлюб продовжує здійснювати функцію соціалізації, вказуючи на те, що над персональними стосунками треба працювати, тобто це й є той продуктивний імператив. Логіка продуктивного «емоційного режиму» стає провідною у розумінні того, як влаштовані стосунки, та як ними скористатись. В основі цієї логіки лежать чотири принципи, на які варто звернути увагу. Зокрема, це автономність, перш ніж розпочати працювати над відносинами, потрібно для початку добре попрацювати над собою. Саме у роботі над собою індивід виявляє свої справжні емоції, віднаходить і розкриває справжнє "Я". І лише після цього може якимось чином здійснювати успішну соціально-комунікативну персональну взаємодію з іншими. Важливе значення має договір, в результаті якого суб'єкти визначають унікальний кодекс поведінки, покликаний задовольняти психологічні потреби та враховувати особливості обох партнерів. І, нарешті, вибір, у якому суб'єкти перебувають у пошуках партнера, з яким можна найоптимальніше укласти таку угоду. Виникає необхідність шукати людину, яка найкраще розуміє ці потреби та особливості, і буде готова протягом довгого часу з ними співіснувати.

У сучасному соціумі намітився перехід від інструментально-прагматичного до подвійного сприйняття світу і вибудовування відносин між людьми, як у сфері соціальної, так і у сфері духовної. Сучасна людина змушена постійно перебудовувати своє соціальне поле, шукаючи нові компоненти. Значна частина людей у сучасному соціумі залучена в економіку події, й робочий, і вільний час підпорядкований одній і тій самій логіці – треба бути у потрібний час у потрібному місці та з потрібним завданнями, знаннями та речами. Окрім того, сучасна людина постійно працює над стосунками. І в процесі комунікації прагне вибудувати і вступити в контрактні продуктивні відносини, від яких конче необхідно отримати користь. І в цьому прагненні людина перетворилась на «емоційний прекаріат», який постійно прагне успіху, але цей успіх не стабільний, він постійно ніби вислизає від індивіда, породжуючи тривожність і бажання бути особливим, помітним, звідси жага публічності, демонстрації своїх можливостей, зазвичай тілесного характеру [2]. Чи не тому такими популярними стали всілякі конкурси індивідуальної демонстрації краси, голосу, різних вмій, не лише серед дорослих, але й дітей.

Стан тривожності обумовлений принципами соціальних особистісних взаємовідносин, які постійно змінюються. Саме автономія, вибір, договір і відносини – те, що раніше успішно робило чуттєво-емоційний світ раціональним,

сьогодні стали неактуальними і виглядають, як застарілі. Місце автономності зайняла сингулярність, на зміну договору прийшла недоговороспроможність, вибір опинився в ситуації без вибору, а відносини втратили свою чинність і переросли у їх відсутність. Сингулярність постає як імператив до самореалізації, але на відміну від автономності, далеко не обов'язково має на увазі імператив взаємодії з іншими людьми. Сьогодні не лише кожен конкретний індивід, але й багато груп претендують на статус особливих, прагнуть визначити себе через ту чи іншу унікальну ідентичність [4]. При цьому, як для окремого індивіда, так і для цілих спільнот прагнення до оригінальності та неповторності є не просто суб'єктивно бажаним, але й соціально очікуваним. Хоча, як це парадоксально, але бути «унікальним» – це означає відповідати вимогам сьогодення, це крок до того, щоб бути успішним.

Зміна парадигми з автономії на сингулярність пов'язана з тим, що індивіди все менше можуть передбачати наслідки своїх дій та бачити майбутнє загалом. В економіці подій, в якій руйнується соціальна держава і ринок праці, людина постійно знаходиться в ситуації непередбачуваності, проте робити вибір стає все важче. Тому людина все більше стає схильною до того, щоб не вибирати. Це не відсутність альтернатив, навпаки, це – привілей не віддавати перевагу жодній з наявних. Альтернативи можуть бути і не дуже хороші, але вони чітко окреслені, прописані, та їхня стабільність гарантована тими чи іншими інститутами.

Сьогодні людина, за У. Беком, опинилась у суспільстві ризику, або суспільстві невизначеності, З. Бауман називає таке суспільство текучим. Від оволодіння професією індивід перейшов до оволодіння набором компетенцій, а від прагнення набутти того чи іншого соціального статусу поступово переходить до присвоєння тієї чи іншої ідентичності та пов'язаних із нею привілеїв та санкцій. Якщо вибір – це завжди свідоме обмеження можливостей, то в ситуації, коли людина відмовляється від вибору – це найвигідніша позиція у суспільстві, де необмежені можливості є абсолютним благом. Із стану «без вибору» випливає і результат «недоговороздатності». В результаті контрактність людських відносин сходить нанівець, людині дуже важко у гіперконективному світі розуміти навіть основні поняття персонального договору. Розуміння сенсу, рамок і цілей емоційного договору постійно дебатуються і переосмислюються, у результаті договір стає практично неможливим. Починаючи відносини за загальновідомою схемою чи сценарієм, учасники взаємодії дуже швидко перестають розуміти, як їм визначити та оцінювати відносини. Тому надійнішим здається

не домовлятися, залишатися в рамках своєї сингулярності – йти в «безпечні простори». Звідси випливають «невідносини», бо які можуть бути відносини між суб'єктами, які здійснюють «невибір» та «недоговір»? За своїм характером зв'язки між двома індивідами можуть бути лише випадковими, хоча й інтенсивними. Такі зв'язки можуть тривати роками, але в той час вони здатні легко втратитись. Сучасній людині взагалі не притаманно прив'язуватись до місця, цінувати відносини, всі ці переживання замінив розрахунок і прагматизм. Інший навіть в приватно-персональних відносинах сприймається, як інструмент для досягнення особистих цілей, і досить часто це вже ніхто і не приховує.

На початку ХХ століття різні мислителі розглядали нездатність до продуктивних тривалих commitment-based (заснованих на зобов'язання) відносин. Е. Дюркгейм в соціології назвав це «аномією», з точки зору психоаналізу З. Фрейд вважав її дисфункцією психіки. Це характеризує ранній тип раціональних відносин з його фокусом на інструментальності й прагматизмі. Сьогодні, коли людство переходить до імперативу подійності, така форма відносин стає новою нормою соціальної взаємодії. Соціальна зрілість індивіда визначається не здатністю прив'язуватися, але здатністю керувати ризиками, тобто швидко виходити з ситуацій, які не приносять прибутку, у тому числі духовно-емоційного. У сучасному світі позитивне мислення перетворюється на мораль, а суспільство виглядає, як нетолерантне до страждань. Здавалося б, «невідносини» переслідують імператив досягнення особистого щастя: якщо людину охопили негативні почуття, їй радять відпустити проблему й рухатись далі. Якщо людина не може домовитись про вирішення якоїсь проблеми, їй радять облишити цю справу та зайнятись чимось іншим. З цього випливає питання, наскільки людина відчуває після цього себе задоволеною, впевненою і щасливою? Головна ілюзія нової моделі інструментально-прагматичних відносин полягає у тому, що вона обіцяє обов'язкове задоволення, реалізацію бажання і щастя [2]. Людині постійно нагадують про те, якщо вона швидко бігатиме, то може вчасно опинитися там, де відбувається щось важливе, де щось можна отримати, і вона сама матиме можливість щось запропонувати, а отже отримати бажане, а можливо й просто раптове, з того, що навіть не чекала, що насправді відбулось по-іншому і тим самим завдало болю. Специфіка емоційного болю, який людина відчуває сьогодні, полягає в тому, що цей ідеальний тип, в який людина дуже хоче вірити, практично не може бути втіленим в реальне життя. Цей ідеальний тип існує у соціальному вакуумі і вірить у те, що особисте щастя (як у коханні, так і в усьому

іншому) можливе поза будь-якими рамками соціально-економічної взаємодії, людина може бути щасливою незалежно від обставин. Здавалося б, чудова думка, але вона перетворюється на диктат і мораль.

У книзі «Виробництво щасливих громадян: як наука та індустрія щастя контролюють наше життя» Єва Іллуз та Едгар Кабанас відзначають, що позитивна психологія орієнтується на формулу: «негативні емоції – це погано загалом і погано для окремої особи, позитивні емоції – це добре загалом і добре для окремої особистості». З цієї простої формули випливає дуже нехитрий висновок, що має моральну силу і широко впроваджується сьогодні як принцип управління в різних сферах: «Ті, кому властиво відчувати негативні емоції, – це недобропорядні люди, вони заслуговують на все погане, а ті, кому властиві позитивні емоції, – це добропорядні люди і вони заслуговують на все добре» [6]. Імператив щастя диктує поведінку та напрямок життя сучасної людини. Але чи є щастя найвищим благом, якого людина повинна прагнути? Так вважають професіонали-експерти щастя, серед яких особливе місце посідають позитивні психологи, економісти з питань щастя та гуру саморозвитку. За підтримки впливових інституцій та багатонаціональних корпорацій ці самопроголошені експерти тепер вказують людині, яку державну політику слід застосовувати, які освітні заходи проводити, та які зміни вона повинна вжити, щоб вести більш успішне, більш осмислене та здорове життя. І від таких наполегливих рекомендацій немає порятунку, як від тиранії позитиву.

Зі здоровим скептицизмом у сучасному суспільстві демонструється потужний соціальний вплив науки та індустрії щастя, стверджуючи, що неоліберальний союз між психологами, економістами та гуру саморозвитку породив нову та репресивну форму управління та контролю, за якої щастя було вплетено у саму тканину влади. Керовані, добрі, якісні громадяни – це громадяни-споживачі, які позитивно мислять, незалежно від соціально-економічного становища. Їм ніколи страждати від нещасного кохання, їм треба все переробляти в позитивний досвід і шукати щасливе кохання. У фільмі «Джокер» протест головного героя виглядає як протест на адресу емоційної ієрархії, де для того, щоб вважатися повноцінним громадянином, потрібно не так виробляти щось корисне, як постійно сміятися, посміхатися й бути позитивним. Демонстративна відмова зробити з травми «корисний» досвід є найрадикальнішим актом повстання проти тріумфальної ідеології. Джокер показує нам, на що ця відмова може перетворитися. Звідси випливає друге: страждання та біль деле-

гітимуються. Найінтимніші почуття та переживання більше не розглядаються, як щось властиве людському життю, що робить його людяним. Навпаки, страждання є лише свідченням того, що особистість не зуміла себе «грамотно» сформулювати. Біль інтимний, особистий посилюється, таким чином, болем соціального невизнання [1]. Страждання й біль, не перероблені особистістю як «життєвий досвід» і як «урок», необхідний «зростання», визначаються як «неправильні», «неправомірні». Іллуз та Кабанас пишуть про те, що навіть посттравматичний синдром засновник позитивної психології Мартін Зелігман пропонує перетворювати на «синдром посттравматичного зростання» [6]. В умовах війни солдати, які віч-на-віч зустрілись зі стражданнями, болем, покаліченими людськими тілами, повинні мати мужність і силу переробити свої негативні переживання на корисний досвід, і бути зосередженими з усмішкою на вустах, щоб краще вбивати. Так само і звільнені за скороченням працівники корпорацій, фрілансери, що перебиваються на гонорарах, матері-одиначки, рознощики піци та інший прекаріат – їм нема на що сподіватися, крім як на аутотренінг та ранкові мантри. Тривога в серці виникає не тільки тому, що людина боїться бути знехтуваною Іншим, але ближнім і вкрай важливим для неї індивідом, але й тому, що сам факт того, що людина цю тривогу відчуває, дискредитує її у власних очах. Чи є вихід з цієї ситуації? Потрібно більш критично осмислювати ідеї популярних нині підходів до лібералізму загалом і так званого подійного емоційного капіталізму зокрема. Наповнитись енергіями персонального щастя можна лише працюючи над загальним благом. В іншому випадку людина не зможе створювати договір про фундаментальні поняття і буде змушена на самоті – або у своїх safe space – «працювати над травмою», не вступаючи в діалог із тими, чия думка відрізняється від її власної. Своє особисте щастя необхідно мислити у межах соціальних структур. Сучасний соціальний світ відрізняється від усіх попередніх форм суспільного устрою завдяки своєму динамізму, глибокому підриву традиційних звичок і звичаїв, а також глобальному впливу. Це також докорінно змінює загальний характер повсякденного життя та найбільш особистісні аспекти людської діяльності. Фактично, однією з найбільш характерних рис сучасності є посилення взаємозв'язку між глобалізаційними впливами та особистими схильностями, зосередженість на самоті [5] та появі нових механізмів самоідентичності, які формуються і формують соціальні інститути сучасності.

Висновок. У сучасному складному і суперечливому соціумі людині, як і завжди, потрібна надія, але без того тиранічного, конформістського та майже релігійного оптимізму, який супроводжує ідею особистого щастя. Людина потребує щастя, заснованого на критичному аналізі, соціальній справедливості та колективній дії, проте не раціоналізованих алгоритмів, сформованих для неї експертами, які вирішують, що буде для неї краще. Потрібна не та надія, яка ізолює від найгіршого, а та, яка допоможе боротися з незгодами не окремо, а спільно, як суспільство, де працюють закони, де є загальнолюдське розуміння моралі, справедливості і честі і гідності. Нажаль, людьми маніпулюють, різними способами прагнуть відволікати від таких звичайних емоцій, критичного мислення, розчарування, виснаження, смутку тощо, особливо щодо соціально-економічних питань, роботи уряду, оточуючих людей. І це не просто спроба пом'якшити частину негативних почуттів, але схоже на добре продуманий зовнішній соціальний вплив з метою відволікти увагу від нагальних питань соціального світу з допомогою заангажованих, недоброчесних інформаційних впливів.

Література

1. Газнюк Л. М. Філософські етюди екзистенціально-соматичного буття. Монографія. Київ: ПАРАПАН, 2008. 368 с.
2. Газнюк Л.М., Бейлін М.В. Трансформація бажання в суспільстві «постспоживання». *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*. Вип. 2(63). 2020. с. 59-70.
3. Павлов В.І. Духовність як екзистенційний простір особистості. *Постсучасність: проблеми духовної свободи особистості*: Монографія; за ред. О.О. Сердюк. Донецьк: ТОВ „Юго-Восток, ЛТД”, 2006. 249с.
4. Семенова Ю. А. Криза ідентичності в умовах трансформації системи цінностей. *Гуманітарний часопис*. 2004. № 1. С. 96-103.
5. Хамітов Н.В. Самотність у людському бутті. *Досвід метаантропології*. К.: «КНТ», 2017. 370 с.
6. Cabanas Edgar, Illouz Eva *Manufacturing Happy Citizens: How the Science and Industry of Happiness Control our Lives*. Publisher: Polity; 1st edition, 2019. 260 p.
7. Gauntlett David *Media Gender and Identity*, Routledge, 2002. 278 p.
8. Giddens Anthony *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press. 1991. 264 p.
9. Giddens A. *The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love, and Eroticism in Modern Societies*. Stanford University Press, 1992. 222 p.
10. Shumway David R. *Modern Love: Romance, Intimacy, and the Marriage Crisis*, NYU Press, 2003. 269 p.

Анотація

Газнюк Л. М., Семенова Ю. А. Людина і соціальний світ: екзистенційно-емоційні виклики сучасності. – Стаття.

Представлено критичне осмислення одержимості людини реалізацією бажань і досягнення щастя у сучасному неоліберальному суспільстві. Вказується на недоліки невідповідності та узагальнення «науки» про щастя та позитивну психологію в "культурі провини", в якій структурна нерівність перетворюється на екзистенційно-емоційний дефіцит. Показано, як наука та індустрія досягнення щастя змінили уявлення сучасної людини про те, що означає добродісне життя, і якою ціною його можна досягти, зважаючи на всепроникаючу неоліберальну логіку та згубні соціальні наслідки сучасної політики щастя. З'ясовано, що у сучасному соціальному світі неолібералізм дедалі частіше діє через психологічні практики, що сприяють впевненості, стійкості та «позитивним» почуттям». Явище ескапізму дозволяє людині тимчасово відгороджуватися від тиску негативних соціальних факторів, від необхідності вирішувати тяжкі проблеми в приватному та публічному житті, й радикально звільняють свідомість від небажаної інформації й здійснення дій, що суперечать її етичному кодексу. До втечі в ареали природи сучасну людину спонукає й бажання урізноманітнити життя, адреналіновий голод, трансцендентальна втома, незадоволеність собою в індивідуальному й соціальному сенсі, що реалізується у захопленні екстремальними видами спорту, ризикованими подорожами у малозасвоєні природні ландшафти з метою уникнення утисків цивілізації. Зазначається, що світоглядні настанови, обумовлені впливом природного середовища, зіштовхуються з реаліями ринкової економіки та її впливом на світоглядні орієнтації сучасної людини. В тканину світоглядних настанов проникають ідеї та цінності ринкового світогляду. Ринковий світогляд, як передумова соціалізації сучасної людини, базується на таких цінностях, як володіння інтелектуальним капіталом; здібність вірно аналізувати співвідношення попиту та пропозиції на локальному та глобальному ринках і вміння пропонувати соціально-ефективні рішення; досягнення престижного соціального статусу; креативність, вміння бути конкурентоспроможною особистістю, "товаром", на який є локальний чи глобальний попит; гроші й технологія їх отримання; власність на засоби виробництва товарів та послуг.

Ключові слова: бажання, приватне життя, примусова публічність, природа емоцій, ескапізм, задоволення, розчарування, емоційний режим, соціальна роль.

Summary

Gaznyuk L. M., Semenova Yu. A. Man and the social world: existential and emotional challenges of modernity. – Article.

A critical understanding of man's obsession with the realization of desires and the achievement of happiness in modern neoliberal society is presented. The shortcomings of the inconsistency and generalization of the "science" of happiness and positive psychology in the "culture of guilt" are pointed out, in which structural inequality turns into an existential-emotional deficit. It shows how the science and industry of happiness have changed the modern man's idea of what a virtuous life means and at what cost it can be achieved, given the pervasive neoliberal logic and the harmful social consequences of modern happiness politics. It has been found that in today's social world, neoliberalism increasingly operates through psychological practices that promote confidence, resilience, and "positive" feelings." The phenomenon of escapism allows a person to temporarily isolate himself from the impact of negative social factors, from the need to solve difficult problems in private and public life, and radically frees consciousness from unwanted information and actions that contradict its ethical code. The desire to diversify life, adrenalin hunger, transcendental fatigue, dissatisfaction with oneself in an individual and social sense, which is realized in enthusiasm for extreme sports, risky trips to unexplored natural landscapes in order to avoid the oppression of civilization, prompts a person to escape into the realms of nature. It is noted that worldview guidelines, due to the influence of the natural environment, collide with the realities of the market economy and its influence on the worldview orientations of modern people. The ideas and values of the market worldview permeate the fabric of worldview guidelines. The market worldview, as a prerequisite for the socialization of a modern person, is based on such values as the possession of intellectual capital; the ability to correctly analyze the ratio of supply and demand in local and global markets and the ability to propose socially effective solutions; achieving a prestigious social status; creativity, the ability to be a competitive person, a "goods" for which there is a local or global demand; money and the technology of obtaining it; ownership of means of production of goods and services.

Key words: desire, private life, forced publicity, nature of emotions, escapism, satisfaction, disappointment, emotional mode, social role.